

Környezeti nevelés munkaterv

2023/2024. tanév

Fenntarthatóság, környezettudatosság

Törekedni kell, hogy a tanulók megismerjék azokat a gazdasági és társadalmi folyamatokat, melyek változásokat, válságokat idézhetnek elő, továbbá kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Meg kell ismertetni a tanulókkal a fenntartható társadalom legfontosabb alapelveit:

- az életközösségek tisztelete és védelme
- az emberi élet minőségének javítása
- a Föld életképességének és sokféleségének megóvása
- a megújuló energiaforrások felhasználásának előtérbe helyezése
- a nem megújuló erőforrások felhasználásának minimalizálása
- a környezettudatos életvitel kialakítása

Támogatni kell a környezettudatos tanulói kezdeményezéseket a kollégiumi- és a tágabb környezet vonatkozásában egyaránt.

Az önkiszolgálás a környezettudatos nevelés fontos eszköze. A „zöld gondolkodás” a családban, a háztartásban kezdődik, a szobatarítás, szemét, hulladék kezelés, a saját környezet rendben tartása, energiatakarékosság elősegítheti e folyamatot. A szelektív hulladékgyűjtés keretén belül jelenleg a műanyagpalackokat gyűjtjük, de cél a további szelekció megvalósítása is.

„Fenntarthatóság – környezettudatosság” téma

A világ egyik része éhezik, nélkülöz, egy kisebb, de jelentős számú réteg esztelenül pazarol. A fogyasztói társadalmak sebeket és nehezen gyógyítható betegségeket okoznak az emberiségnek, földünknek, és rajta az élővilág számos, más tagjának. A klímaváltozás, a foszladozó ózonpajzs, az eltűnő, és végleg kipusztuló növény és állatfajok, a vizek és a levegő szennyezettsége, már mind-mind egy negatív folyamat, figyelmeztető jelzései. Az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította környezetét. Fel kell ismerni, hogy a Föld egységes rendszer, melyben az ember, mint egyik eleme, természeti és társadalmi lényként él, s ez megkívánja az erőforrások ésszerű felhasználását, a megfontolt környezettudatos gondolkodást, és az erre épülő cselekvést.

Fenntarthatóságra nevelés

A környezeti nevelés egyfajta környezeti kultúrára nevelés, amely kultúra magába foglalja a környezetre vonatkozó ismeretektől a környezetbarát életmódig tartó teljes skálát.

A környezeti nevelés fogalma az elmúlt évtizedekben nagy változáson ment keresztül.

Fokozatosan szélesedett a fogalom jelentése, kiderült, hogy a (legszélesebb értelemben vett) környezetünkkel való harmonikus együttéléshez az egészséges ember – természet kapcsolattal együtt az egészséges ember – ember kapcsolatra nevelés is szükséges. Megjelentek tehát a humán és társadalmi szempontok is a környezeti nevelésben. Mai feladatunk, hogy a környezeti nevelésben megtaláljuk a „humán és reál szempontok” helyes szintézisét.

A környezeti nevelés távlati céljai (szintén a Tbiliszi dokumentum nyomán) a következők:

- a) elősegíteni annak felismerését, hogy a gazdasági, társadalmi és ökológiai jelenségek kölcsönösen függenek egymástól (falun és városban egyaránt),
- b) biztosítani mindenki számára a lehetőséget, hogy elsajátítsa a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert és elkötelezettséget,
- c) kialakítani az egyes emberekben, csoportokban és a társadalom egészében a környezettel kapcsolatos, új magatartási és életviteli mintákat.

A fenntarthatóság pedagógiája és a környezeti nevelés kapcsolata történeti eredetű. A környezeti nevelés gyakorlata világszerte elterjedt, és tartalmában, módszereiben mind jobban kibővült a globális és helyi környezeti problémák kihívásai következtében. A környezeti nevelés ma már egységbe foglalja a természeti, az ember alkotta és a társas-társadalmi környezettel kapcsolatos vonatkozásokat egyaránt. Mindazok az alapvető szempontok és értéktartalmak, amelyek a környezeti nevelésben meghatározók, érvényesek a fenntarthatóság pedagógiája terén is.

A fenntarthatóság pedagógiája a környezeti nevelés kibővült tartalmára épül, és azzal rendszerként egybekapcsolódik a globális, a jogi-etikai, a fejlődésre, a béke megteremtésére és a környezeti erőforrásokkal való gazdálkodásra irányuló nevelési törekvések köre, amelyek együttesen alkotják a fenntartható fejlődés elősegítésére irányuló pedagógiai gyakorlat tartalmát.

Megoldandó probléma: a társadalom pazarló életmódja, az egyre növekvő és sokszor ésszerűtlen energiafelhasználás, a környezeti fenntarthatóság kérdéseinek hiányos ismerete. Feladat, hogy a célcsoport tagjai megfelelő ismeretekkel, készségekkel és szemlélettel rendelkezzenek, hogy ne csak saját pillanatnyi érdekeik szerint, hanem a Föld egészségének fennmaradása érdekében cselekedjenek.

A földi élet fenntarthatósága = az emberi társadalom és a környezet harmonikus, egyensúlyi állapotán múlik. Elérése „ÖRÖK CÉL” kell, hogy legyen.

Megvalósításának feltétele az emberek környezeti tudatformálása.

Mára a környezeti nevelés tartalma kibővült, „környezetért nevelést” is jelent.

„A felnövekvő nemzedék életviteli szokásait, környezeti erkölcsét kell formálni olyan módon, hogy együttességében fenntartható legyen a jövő”

Minden érték bölcsője a család. Az egészséges felnőtté válás elengedhetetlen feltétele a családból hozott pozitív értékek megerősítése és az előforduló negatív berögzülések ellensúlyozása.

Átfogó célok:

- A tanulók váljanak érzékennyé környezetük állapota iránt.
- Elősegíteni a tanulók tudatos magatartásának, életvitelének kialakulását.
- A felnövekvő nemzedék, mint majdani döntéshozók, képesek legyenek a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, tetteikkel elszámolva utódaiknak, és ebből fakadó, állampolgári kötelezettségeik felismerésére.
- Alakuljon ki bennük vonzó jövőkép, amely elősegíti a környezeti harmónia megteremtéséhez szükséges életvitel, szokások kialakulását és a környezet iránti pozitív érzelmi viszonyulások megerősödését.
- Ezekre alapozott energiatakarékos, környezetbarát anyagok, eszközök megismerése és azok beépítését a mindennapi életbe.
- A természetközeli életvitel előnyei.

ZÖLD NAPOK

Ahogy az életünkben úgy a környezet- és természetvédelemben is vannak ünnepek, ezeket „jeles napok”-nak, vagy „zöld napok”-nak nevezzük.

Szeptember

A hónap fontosabb eseményei:

Szeptember 16. Az Ózon Védelmének Világnapja

A sztratoszférikus ózonkoncentráció csökkenése tény, amely az ózonpajzs csökkenésében, az „ózonlyuk” növekedésében, ill. a magaslégköri ózonszint ritkulásában mutatkozik meg. Az Antarktiszon már 1982-ben alacsony sztratoszférikus ózonkoncentrációt észleltek, majd 1985-ben megállapították, hogy 1977 és 1984 között a tavaszi évszakban az ózontartalom 40 %-kal csökkent. Gyakorlatilag felfedezték az „ózonlyukat”. 1992-ben az északi földrészen felfedezték a „második ózonlyukat”. A rendkívül veszélyes probléma megoldásának elősegítésére 1987. október 16-án Montreálban nemzetközi egyezményt írtak alá a halogénezett szénhidrogének gyártásának és felhasználásának korlátozásáról. Szeptember 16-a az ENSZ kezdeményezésére az Ózonpajzs Világnapja, melyet nálunk 1995-től tartanak meg.

Szeptember 22. Madármegfigyelési Világnap

A madárvédelemmel foglalkozó Bird Life International 1992-ben kezdeményezte első alkalommal, hogy nemzetközileg összehangoltan, madármegfigyelő napokat rendezzenek. A programot hazánkban, a Magyar Madártani Egyesület (a hazai Bird Life képviselőjében) koordinálja az e napon országosan történő megfigyeléseket. Az évek során egyre többen csatlakoznak a programhoz, ami előadásokkal és madármegfigyelő tematikus kirándulásokkal egészül ki. Az európai országok közül Magyarország kiemelkedő eredményekkel vett részt.

Október

A hónap fontosabb eseményei:

Október 1. (03.) Habitat /Élőhely/ Világnap

A habitat ökológiai kifejezés: „Egy faj populációt alkotó egyedeinek az élőhelyben elfoglalt helye.” Valószínűleg egy ehhez hasonló meghatározás adta az ötletet az ENSZ-nek, 1976-ban, amikor az első

emberi településekről tartott konferenciát összehívta Vancouverben, hogy a megalakuló szervezet így nevezze el. Az ENSZ Emberi Települések Központja (Habitat, székhelye: Nairobi) létrehozását a világ szegényeiért való aggodalom motiválta, fő célkitűzése a települések életkörülményeinek minőségi javítása. Az első világnapot 1986. október 6-án hirdették és szervezték meg. A rendezvénysorozattal a népek figyelmének felébresztése volt az elsődleges elképzelés annak érdekében, hogy mindenki részére biztosítani lehessen, mert biztosítani kell, az egyik legegyszerűbb jogot, az emberi életre alkalmas otthont és lakáskörülményeket. Így lett 1986 óta minden esztendő októberének első hétfője a Habitat világnap.

Október 4. Állatok világnapja

Az Állatok világnapját minden évben október 4-én, Ferenc napján ünnepeljük. Ez a nap tisztelgés Assisi Szent Ferenc előtt, aki már a 13. század elején azt hirdette, hogy mindent szeretnünk kell, ami körül vesz minket, legyen az élő vagy élettelen. Gondolkodásának és tetteinek középpontjában a feltétel nélküli szeretet állt. Már életében legendák születtek az állatoknak szóló prédikációiról, az állatokkal való beszélgetéseiről. A halálát követő második évben, 1228-ban szentté avatták, de a 20. század derekán VI. Pál pápa a környezetvédők védőszentjévé is felavatta. Éppen ezért október 4-én világszerte nemcsak a ferences rendi szerzetesek emlékeznek meg rendalapítójukról, hanem az állatok világnapja rendezvényeivel, az állat- és természetvédők is. Magyarországon 1991-től, elsősorban állatvédő szervezetek és állatkertek rendezésében tartanak rendszeresen Állatok világnapja megemlékezéseket. Az utóbbi években azonban e jeles napot már az óvodák, iskolák és a természetvédelemmel foglalkozó sokféle más szervezet is szívesen beveszi zöld ünnepei sorába.

Október 22. (24.) Földünkért Világnap

A Földünkért világnap is nemzetközi esemény eredményeként született meg, Magyarországon 1992 óta ünnepeljük. 1991. október 21-én az IUCN, az UNEP és a WWF közös összefogásával született meg a Földünkért című új élővilág megőrzési stratégia. A dokumentum a riói Föld Csúcs előkészítésének is tekinthető, hiszen világkonferencia megrendezését tartja szükségesnek. Javaslatot tesz több világegyezmény elfogadására is, ezek közül Rio de Janeiróban megszületett az Egyezmény a biológiai sokféleségről és az ENSZ keretegyezménye az éghajlatváltozásról, majd később elfogadták az elsivatagosodás elleni egyezményt is. Ezekon kívül is fogalmazott meg ajánlásokat később elkészítendő egyezményekre a kiadvány, pl. az erdőgazdálkodásról (Erdők Hete)és a tengerek védelméről.

November

A hónap fontosabb eseménye:

November 27. (28.) Fogyasztás-szüneti Világnap („Ne vásárolj semmit” Nap)

Először 2004-ben tartottak Magyarországon. Azokban az országokban, ahol a fogyasztói "kultúra" már korábban elhatalmasodott, több, mint tíz éve tartják meg a fogyasztói böjt eme „ünnepét”. Az idén is több mint hatvan országban több százezer ember vesz részt az egynapos vásárlási szünetben.

December

A hónap fontosabb eseménye:

December 29. (19.) A Biodiverzitás védelmének Világnapja

A jeles napok megünneplése kiváló lehetőség arra, hogy felkeltsük a különböző korosztályok érdeklődését a környezet- és természetvédelem iránt. Ezzel hozzájárulhatunk a fiatalok és a felnőtt lakosság környezeti tudatának alakuláshoz.

Január

A hónap fontosabb természeti jelenségei, időjárási tényezők megfigyelése. Üvegházhatás, klímaváltozás. Ózonpajzs szerepe és a környezeti tényezőkre gyakorolt hatása. Ember és a természeti környezet hatásai.

Február

A hónap fontosabb eseményei:

Február 1. A Tisza Élővilágának Emlénapja

A Tiszát a magyar nép a legmagyarabb folyónak tartja, hiszen a trianoni döntésekig határainkon belül volt az eredése és Magyarország területén torkollott a Dunába. Az Északnyugat-Romániában található Nagybányán, 2000. január 30-án 22 órakor olyan megdöbbentő esemény történt, melyre még nem volt példa a folyó életében. Az Aurul SA által működtetett üzemnél a bányatavat körülvevő gát átszakadt, s ennek hatására 50-100 tonna cian, valamint különböző nehézfémeket, többek között rezet tartalmazó közel 100 000 köbméter folyékony és lebegő hordalék került a vízbe. A szennyezés a Zazar, Lápos, Szamos folyókon átfolyva került a Tiszába, majd a Dunába. Ez a szomorú és felháborító esemény az oka annak, hogy 2001-től rendszeresen megemlékezünk a cianidszennyezés következtében elpusztult tiszai élővilágról.

Február 2. A Vizes Élőhelyek Világnapja

A vizes élőhelyek világnapját világszerte a vizes élőhelyek védelméért küzdő Ramsari Egyezmény aláírásának napján ünnepeljük. A Ramsari Egyezmény (Konvenció) – a vizes élőhelyek védelméről szóló dokumentum – az egyik legrégebbi nemzetközi természetvédelmi egyezmény. 1971. február 2-án írta alá 18 ország képviselője az iráni Ramsarban. Az Egyezményhez azóta már 125 ország csatlakozott, és 1040 területet összesen kb. 80 millió hektár kiterjedéssel minősítettek „nemzetközi jelentőségű vizes élőhelynek”. Az Egyezmény célja a vizes területek megőrzése, fenntartható – a terület ökológiai jellegét nem befolyásoló – hasznosítása, és az erre vonatkozó jogi és szervezeti keretek biztosítása. Hazánk 1979-ben csatlakozott az egyezményhez.

Március

A hónap fontosabb eseményei:

Március 22. A Víz Világnapja

Az ENSZ 1993-ban nevezte ki március 22-ét a víz világnapjává. Azóta számos nemzetközi és hazai rendezvényt tartottak ezen a napon. Ennek keretében a Vízügyi Világtanács pl. 2001-ben Hágában miniszteriális értekezletet hívott össze több mint 6000 résztvevővel a teendők értékelésére. A hazai ivóvíz-szolgáltató és vízügyi szervezetek az elmúlt években gazdag programot szerveztek a világnap megünneplésére. Ivóutakat, szökőkutakat avattak, kiállításokat nyitottak, regionális iskolai vetélkedőket szerveztek, társasjátékokat készítettek és ajándékoztak, nyílt napokat tartottak a lakosság számára.

Március 23. Meteorológiai Világnap

Az 1950. március 22-én Genfben megalakult Meteorológiai Világszervezet 1951-ben kezdte meg működését, majd 1961. március 23-án újjáalakult. Ezt az eseményt a meteorológiai világnapon, minden évben ugyanezen a napon ünnepeljük meg. A világszervezet erről a nappal évente egy, az emberiség számára jelentős, időszerű téma megválasztásával emlékezik meg.

Április

A hónap fontosabb eseménye:

Április 22. (20.) A Föld Napja

Az első Föld napját egy amerikai egyetemista fiú, Dennis Hayes kezdeményezte. 1970. április 22-én 25 millió amerikai emelte fel a szavát a természetért. Ez a történelmi jelentőségű esemény az Egyesült Államokban – és más országokban is – fontos változást hozott: az USA-ban szigorú törvények születtek a levegő és a vizek védelmére, új környezetvédő szervezetek alakultak, és sokan változtattak addigi életmódjukon, s tértek át ökológiailag érzékenyebb életvitelre. 1989-ben Kaliforniában létrehozták a Föld Napja Nemzetközi Hírközpontot, és havonta küldtek hírlevelet a világ minden országába, hogy sokféle akcióval és a környezetbarát társadalom közös vágyával ünnepeljék április 22-én a Föld napját. Több mint 125 ország környezetért aggódó lakossága, civil szervezete válaszolt a felhívásra, és városok, falvak, iskolák, környezetvédő szervezetek emlékeztek meg különböző programokkal erről a nappalról. Afrikában az ünneplők felzarándokoltak egy 2000 méter magas hegyre, ahol a természetvédelmet méltató istentiszteletet tartottak. Az ausztrálok akciót szerveztek, hogy megakadályozzák Ausztrália utolsó esőerdeinek pusztítását. Indonéziában teknős tojásokat keltettek, a biológiai sokféleség megőrzéséről beszélgettek. Tibetben expedíció indult a Mount Everestre, hogy összegyűjtse a hegymászók által elszórt szemetet. A franciák a Loire mentén 800 km hosszú élőláncot alkottak, hogy felhívják a figyelmet a vizek védelmére. Dennis Hayes 1989-ben Magyarországra is ellátogatott, ahol a frissen alakult Független Ökológiai Központ munkatársaival találkozott és együtt szőtték terveket a nap megünneplésére, melyből aztán boldog népnünneplés kerekedett, sok örömmel, kreativitással. Magyarországon a környezetvédők 1990-ben megalapították a Föld Napja Alapítványt, és létrehoztak egy hírközpontot is a Föld napi rendezvények összehangolására, hírlevelekből értesülhettünk az eseményekről, ajánlásokkal segítették az ünnep megszervezését.

Május

Az év madara, fája. Az erdő fogalma, fontossága. A világ legnagyobb fáit, erdei. A madarak fajtái, megfigyelési szempontok, élőhelyi szintjeik, védelmük. Madárhangok hallgatása.

A hónap fontosabb eseményei:

Május 10. Madarak és Fák Napja

Hazánk törvényben is rögzített madárvédelme 1901-ben vette kezdetét, mert ekkor fogadták el a magyar madárvédelmi törvényt. Ebben az évben jelent meg a tudós „Madarak hasznáról és káráról” szóló munkája, melyet a miniszter adott ki. Az első „Madarak és fák napját” 1902-ben Kőszegen tartották, a helyi Állatvédő Egyesület kezdeményezésére. Herman Ottó már 1900-ban javaslatot tett a jeles nap országos bevezetésére, de indítványa csak 1906 tavaszán került a miniszter asztalára. Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatási miniszter 1906. április 27-én hozott rendeletet, mely szerint minden hazai népiskolában iskolai ünneplést kell tartani a „Madarak és fák napján”. A zöld mozgalmak erősödése ellenére, csak az 1987-es kazincbarcikai konferencián fogalmazódott meg, hogy valamennyi általános iskolában újra évenként rendezzék meg - tanítás nélküli munkanap keretében - a Madarak és fák napját. A 90-es évek elejétől a környezeti nevelésben élenjáró iskolák és pedagógusok munkájának

köszönhetően, újra méltó szerepet kapott az iskolák többségében a Madarak és fák napja. Újabb törvény erősítette meg 1994-ben, a KTM miniszteri rendeletben május 10-ét jelölte meg a jeles nap dátumának.

Május 22. Biológiai Sokféleség Nemzetközi Napja

A biodiverzitás-egyezmény életbe lépésének napját - 1993. december 29 - az ENSZ Nemzetközi Biodiverzitás Nap-pá nyilvánította. A biodiverzitás-egyezmény részes feleinek javaslatára az ENSZ Közgyűlés 2000. decemberi határozatával a napot áthelyezte május 22-re. A biodiverzitás-egyezményt 1992-ben a Föld-csúcson fogadták el, 2001-ig már 190 ország csatlakozott és ezzel a legnagyobb környezetvédelmi egyezményévé vált. Magyarország 1993-ban ratifikálta az egyezményt és az 1995. évi LXXXI. törvénnyel tette közzé ezt. A nap hivatalosan az élővilág megőrzése és a fenntartható hasznosítás egy-egy elemének világszerte történő népszerűsítését, az egyezmény céljainak tudatosítását és azok megvalósításának elősegítését szolgálja.

Május 24. Európai Nemzeti Parkok Napja

Az Európai nemzeti parkok napját először 1999. május 24-én ünnepelték szerte Európában. A napot az EUROPARC Szövetség javasolta, és kérte meg tagszervezeteit arra, hogy ezen a napon szervezzenek olyan programokat, amelyek népszerűsítik a természetvédelem célkitűzéseit, bemutatják az egyes nemzeti parkok és más védett területek szépségeit, felhívják a figyelmet szűkebb és tágabb környezetünk értékeinek megtartására.

Nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek Magyarországon. Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunság Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Aggteleki Nemzeti Park, Fertő-Hanság Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Balaton felvidéki Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Órségi Nemzeti Park. Híres nemzeti parkok a világon. Yellowstone Nemzeti Park- USA.

Június

A hónap fontosabb eseménye:

Június 5. Környezetvédelmi Világnap

Az ENSZ főtitkára 1996-ban felhívással fordult a világ közvéleményéhez a veszélybe került földi élet megmentésére. Az ENSZ felismerte a probléma megoldásának szükségességét, és az általa összehívott Környezetvédelmi Világkonferencia 1972. június 5-16-ig ülésezett Stockholmban. A világkonferencián kidolgozott „Nyilatkozat az irányelvekről” című okmányban szerepel: „Az embernek alapvető joga van a szabadsághoz, egyenlőséghez és a megfelelő életfeltételekhez olyan minőségű környezetben, amely emberhez méltó és egészséges életre ad lehetőséget” A világkonferencia javasolta az ENSZ-nek, hogy június 5-ét nyilvánítsa Környezetvédelmi Világnappá. A magyar kormányzat is egyik legfontosabb zöld ünnepnek tartja ezt a napot. Már hagyománnyá vált, hogy ekkor adják át a környezetvédelmi díjakat azoknak a személyeknek és szervezeteknek, akik országosan sokat tesznek a környezet megóvásáért, a szemléletformálásért.

Dósa Gyula-Fejes Edit

2023. szeptember 05.